

Uithuizermeeden: Hogelandster dorp met curieuze toren

6

door J. RITTERSMA

De noordelijkste gemeente op Nederlands vasteland is Uithuizermeeden. „Mei”, zeggen de Groningers. Haar duidelijke relatie met de zee spreekt onder meer uit het gemeentewapen: een zeemeermin. Deze relatie wordt vandaag de dag nog eens geaccentueerd door de aanleg van de Eemshaven. Een haven waarvan vele Meesters nog maar amper geloven aan realisering. Nu ligt het niet in het raam van dit artikel om daar over uit te wijden. Nee, we willen met u in grote lijnen de historie van deze streek doornemen en tenslotte een kijkje nemen in en bij de nederlandse hervormde kerk met de Meister toren. Maar eerst wat geschiedenis.

Uit de naam van het dorp zou men kunnen opmaken dat het oudtijds bij Uithuizen behoorde. Dit was inderdaad zo, maar reeds lang geleden werd het dorp zelfstandig, zowel kerkelijk als burgerlijk. Meeden of Uithuister-Meeden blijkt volgens brieven uit 1354 z'n zelfstandigheid verkregen te hebben. De naam leert ons welk landschap deze streek kenmerkte, namelijk de meeden of mieden. Dit zijn hooi- en weidelanden. Zo kent men in Roodeschool nog altijd de Hooilandseweg.

De oude dorpskern — bij de kerk — lag binnen de zeedijk, die we nu nog kennen als de Oude Dijk. Toch bood de Oude Dijk veelal weinig veiligheid: dit blijkt uit de talloze overstromingen die ook deze streek door de geschiedenis heen geteisterd hebben. De twee ergste watervloeden waren de St-Maartensvloed van 12 en 13 november 1686 en de Kerstvloed van 1717. Bij de vloed van 1686 verdronken in Uithuizermeeden alleen al evenveel mensen als in alle andere 30 dorpen in het landsdeel Hunsingo, namelijk 313. In 1717 teisterde opnieuw een zware vloed het Groningerland. Tijdens de Kerstvloed van 1717 verdronken in Uithuizermeeden 208 mensen.

Een van de bekendste geslachten die te Uithuizermeeden gewoond en geleefd hebben, zijn de Alberda's van Rensuma. De oorspronkelijke borg Rensuma is in de zeventiende eeuw gebouwd en werd bewoond door Petrus van Aggema, die de borg in 1695 verkocht aan Mello Alberda. Zo kwam Rensuma in bezit van de Alberda's. Mello Alberda leefde van 1642—1699 en heeft dus slechts vier jaar op de borg gewoond. Hij was president van de Hoge Justitiëkamer en kocht in 1682 Menkema te Uithuizen. Zijn wapenbord hangt in de Uithuizer kerk. Na Mello kwam Onno Tamminga van Alberda de borg bewonen in 1700. Hij was een gezien man in de Ommelanden. Hij liet o.a. de toren van Uithuizermeeden bouwen. Een zoon van Onno — Mello — leefde van 1701—1764 en was ook heer van Rensuma. Een broer van deze Mello Alberda, nl. Willem Alberda (1710—1786) werd later heer van Rensuma toen zijn broer Mello verhuisde naar Zandweer en op de borg Nijenstein ging wonen. Hij bleef ongetrouwd. De opvolger van Willem Alberda was zijn neef Onno Tamminga van Alberda, die leefde van 1754—1829. Deze werd in 1814 lid van de Staten-generaal en als baron in de adelstand opgenomen. In zijn latere jaren woonde hij op Rensuma en werd te Uithuizermeeden begraven.

Na de Alberda's kwamen de Van Swinderens op Rensuma. In 1829 kocht mr. Oncko van Swinderen het landgoed. Het bleef tot op vandaag in bezit van deze familie. Een zoon van Oncko, nl. jhr. Theodorus van Swinderen, werd in 1850 heer van Rensuma. Hij was burgemeester van de gemeente Uithuizermeeden. Na z'n dood werd zijn neef jhr. mr. P. J. van Swinderen bezitter van het landgoed. Hij overleed in 1911.

In 1900 werd Rensuma verhuurd aan de burgemeester J. B. Westerdijk. Na nog een tijd als tuinbouwschool dienst te hebben gedaan, staat de borg nu onbewoond en verlaten binnen de oude borggracht. Het is jammer dat aan dit gebouw geen bestemming wordt gegeven. De tand des tijds laat helaas steeds grotere sporen achter en wanneer de familie niet ingrijpt, zal ook dit gebouw gedoemd zijn te verdwijnen.

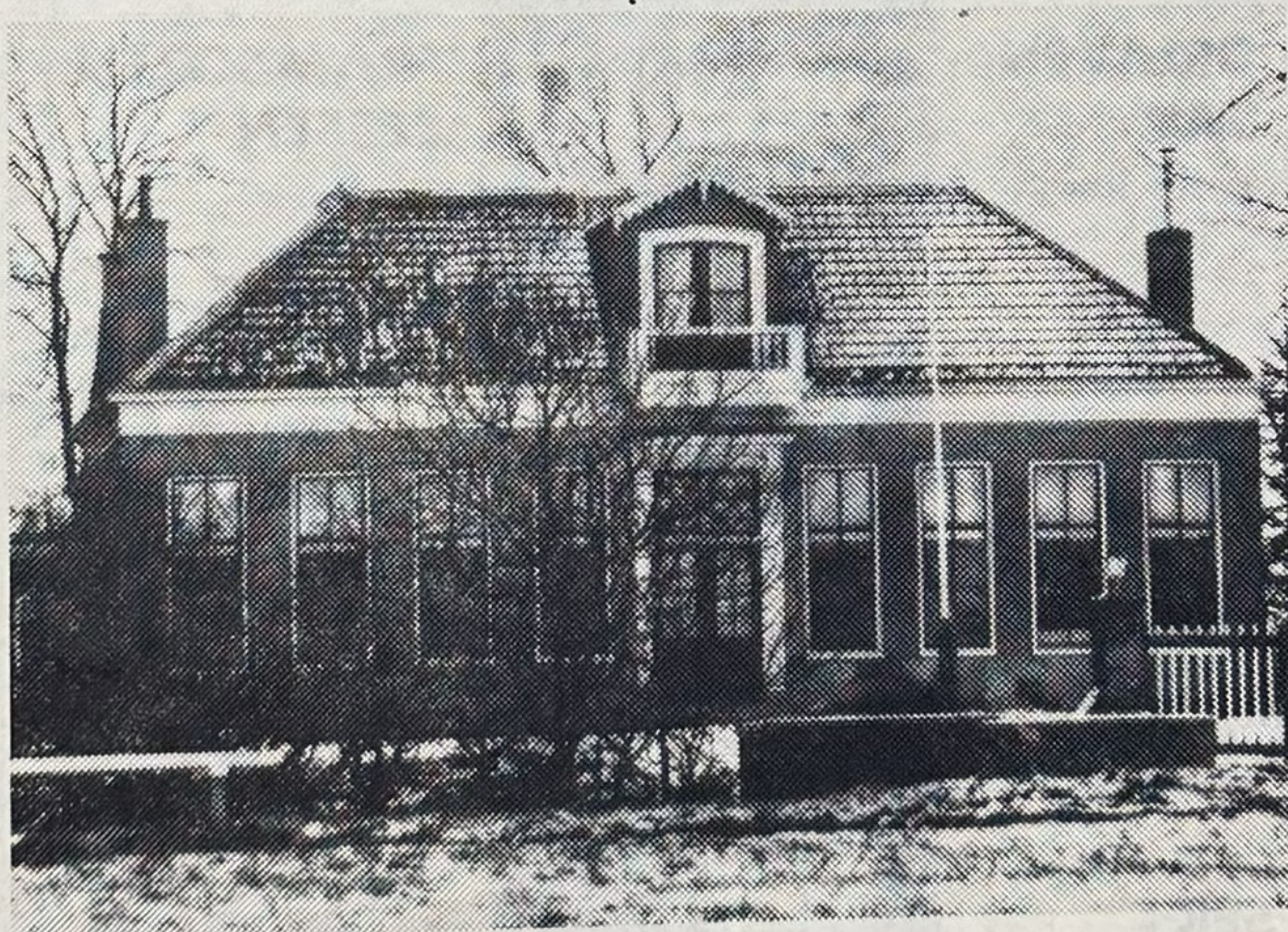
Als u Uithuizermeeden nadert, wordt uw blik getroffen door de slanke witte toren. Het is de toren van de nederlandse hervormde kerk die gelegen is in de oude dorpskern aan het „hoofdeinde” van het dorp. De hoge „Meister toren” wordt geroemd als een der mooiste van de

Ommelanden. In haar huidige vorm dateert de toren uit de jaren na 1896—1897, toen na een blikseminslag het bouwwerk door brand werd verwoest. Zoals de toren in de jaren 1707—1726 werd gebouwd, werd de herbouw nagenoeg identiek aan de oorspronkelijke vorm. Hoe mooi ook van verre, bij een nadere beschouwing blijkt de toren hard aan een grondige onderhoudsbeurt toe te zijn. Schril is nl. de tegenstelling tussen de kortgeleden herstellende en van buiten smetteloos wit geschilderde kerk en de in slechte conditie verkerende toren. Verwacht mag worden dat in het jaar 1970 ook de toren z'n „grote beurt” zal krijgen. Hoogstwaarschijnlijk zal dan een beroep worden gedaan op de bevolking van Uithuizermeeden om bij te dragen in de hoge kosten die het herstel

van hun dorpsymbool zal vergen. De kerk is vooral bezienswaardig vanwege het interieur. Prachtig is de rijk gebeeldhouwde preekstoel. Het ontwerp voor deze kansel is in 1708 gemaakt en uitgewerkt door de groninger bouwmeester Albert Meyer. Het bijbehorende doophek en het achterschot van de uit dezelfde tijd daterende gestoelten, zijn gebeeldhouwd door de beeldhouwer De Rijk.

Op de galerij staat een uit 1785 daterend orgel. Dit orgel werd gebouwd door A. A. Hinsch, een beroemd leerling van de vermaarde Arp Schitzer. Het snijwerk aan de orgelkas is in Lodewijk-XV- en -XVI-stijl. Dit prachtige instrument is door de firma Van Vulpen uit Utrecht geheel gerestaureerd. De restauratie is nagenoeg voltooid en betekent een verrijking van het orgelbezit in de provincie Groningen.

Van het interieur valt verder op de graftombe. In het koor der kerk bevindt zich een houten beeld van Rudolf Huinga van Ungersma. De Huinga's waren een aanzienlijk Ommelanden geslacht. Rudolf Overleed in 1754. Ungersma was één

De borg RENSUMA: RESTAUREREN EN BESTEMMING GEVEN...

van de belangrijke Ommelanden borgen en lag vlak bij Uithuizermeeden. Het is gesloopt in de 17de eeuw. Tegenwoordig staat er een grote boerderij. Voor de reeds hiervoor genoemde Willem Alberda van Rensuma hangt er een wapenbord in Lodewijk-XVI-stijl uit het jaar 1786.

De kerk bestaat uit een schip van omstreeks 1250. De dwarsarmen — die de plattegrond tot een kruisvorm vormen — werden even na 1700 aangebouwd. Het koor van de kerk bestaat uit gotische vormen. Alle gewelven zijn gotische kruisribgewelven, met uitzondering van het tweede schiptravee. Dit gewelf is namelijk meloenvormig. Het is een koepelgewelf met acht ronde ribben. Dit is de oorspronkelijke gewelfvorm van de kerk.

Alhoewel de kerk er momenteel — zowel uitwendig als inwendig — aantrekkelijk uitziet, is de oorspronkelijke opzet jammer genoeg wat het uitwendige betreft bijna geheel verloren gegaan. Het muurwerk is namelijk geheel bepleisterd en daardoor zeer gewijzigd. Bij onze rondgang om de kerk komen we

tenslotte weer aan de voet van de plusminus 48 meter hoge toren te staan. Boven de torendeur staat een latijns opschrift, aangebracht na de voltooiing van de toren, door de landheer van Rensuma, de hiervoor genoemde jonker Onno Tamminga van Alberda. De bouw had z'n bijzondere belangstelling. Het opschrift luidt:

Behoed voor donder, wind
en bliksem deze toren!
Dit smeken wij, o God!
Wil ons gebed verhoren.

Het beklimmen van een toren heeft vaak iets geheimzinnigs. Het is als of de oude dikke muren met de kleine vensters iets verborgen houden en dit door de jaren heen met zich dragen. Het kraken van de oude balken en planken is als het steunen van een oude grijsaard die, voorover gebogen tegen de wind in, zich moeizaam voortbeweegt. De grote luidklok in de Meister toren bezit een gedenkwaardige inscriptie, namelijk:

Zoo menigmaal Gij hoort
den held'ren klokkeslag:
Gedenk gedachtelijk
aan Uwen jongsten dag.

Oosteinde

BENOEMING

Tot congrege aan het Herv. verenigingsgebouw „Ons Huis” werd benoemd de heer D. Kap te Oostende ingaande 1 januari a.s.

Leermens

KAARTCLUB LEERMENS

Dinsdag 2 december werd de kaartkompetitieavond weer gehouden. Eenentwintig personen bonden de strijd weer tegen elkaar aan. Aanvankelijk werden er weer rake klappen uitgedeeld. De prijswinnaars van deze avond waren: B. Haan 3172 punten; K. Poort 2966 punten; R. Hofstee 2901 punten; D. Brink 2879 punten; E. Oomkes 2849 punten; J. Kort 2779 punten; A. Weerd 2770 punten; D. Folkersma 2674 punten; L. Mooi 2639 punten; J. A. Jetzes 2623 punten.

In het algemeen klassement behield E. Oomkes de leiding met 19868 punten; B. Heun wist door 't behalen van de eerste prijs deze avond zich op te werken naar de tweede plaats met een totaal aan punten van 19528. W. Groenewold verhuisde hierdoor naar de derde plaats met een puntenaantal van 19493. J. A. Jetzes bezet nu de vierde plaats met 19358 punten. De vijfde plaats L. Blokzijl met 19203 kan ook nog tot de kopgroep gerekend worden.

De tussenmootspelers staan allen in de 1800 geklasseerd. Voor het bezetten van de onderste plaats is ook nog volop spanning. Momenteel wordt deze nog ingenomen door D. Folkersma met 17876 punten. Doch H. Bouma met 17913 en J. Meyer met 17916 punten zijn erg dicht in de buurt om de volgende competitiewedstrijd deze plaats over te nemen.

Roodeschool

ZIGTERMANS SINTERKLAASAKTIE

De namen van de poppen waren: 1. Elisabeth; 2. Martha; 3. Johanna. De eerste naam werd 14 maal geraden, de tweede 5 maal en de laatste 4 maal. Na loting werden de resp. winnaars van de poppen: G. Hamminga, Uithuizermeeden; R. J. Hartman, Roodeschool; J. v. d. Zee, Roodeschool; Voor de overigen stelden wij een troostprijs beschikbaar. Deze zijn: H. Bakker, Loppersum; V. d. Berg-Medendorp, Roodeschool; H. Bruining van der Berg, Oudeschip; E. Clevering, Roodeschool; Wed. Knol, 't Zand; A. Klun der, Roodeschool; G. Kooi-Bakker, Oudeschip; Gertje Kremer, Roodeschool; A. H. Meeuwse, Uithuizermeeden; J. Medendorp-Vegter, Roodeschool; H. v. d. Molen, Uithuizermeeden; Hilde Pastoor, Roodeschool A. Pieterman-Medema, Uithuizermeeden; G. v. d. Ploeg, Roodeschool; H. v. d. Ploeg, Oudeschip; G. Schoonveld, Oudeschip; Bertha Veldman, Oudeschip; J. Wiering, Roodeschool; H. Wildeboer, Roodeschool; R. Zwijghuizen, Oostermeland.

Al de prijzen kunnen aan de zaak worden afgehaald.

Z i j l d i j k

SV DE FIVELSCHUTTERS

De nieuwe competitie ging van start met niet al te hoge scores. De uitslagen waren:

Groep A: H. Meijer 105; L. G. Bultema 97; O. P. Beelma 96; J. Froma 90. Groep B: H. Sietema 102; Jac. Hassing 90; L. Mooibroek 93; J. Dijkhuizen 98; W. Kloosterhuis 95. Groep C: A. Tiggelaar 63; O. Kamminga 68; Joh. Brondijk 69; Groep D: E. Mulder 76; J. Kuizinga 78; E. Groenewold 85; Groep D2: D. Oosting 75; H. Pieterman 54.

Loppersum

BONNENAKTIE

Maandagavond vond in hotel Spoorzicht de trekking plaats van de bonnenaktie ten bate van de beide plaatselijke muziekverenigingen. De hoofdprijs, een wasautomat, viel op lotnummer 77216. Verder vielen prijzen op de volgende nummers: 18307; 3098; 32977; 114837; 117828 66518; 48131; 128722; 47076; 33204 95442; 134333; 85362; 13734; 101486 64611; 124938; 129082; 99501; 52551 132023; 75681; 51319; 27713; 30785 79397; 7008; 65279; 49299; 29103 92095; 108964; 5863; 118135; 102043 87948; 15039

AVONDMUZIEK

De avondmuziek van deze maand vindt plaats op zondag a.s. 14 december, 's avonds om half acht. Er wordt deze keer een speciaal adventsprogramma uitgevoerd door de Interkerkelijke Cantorij uit Haren onder leiding van Gerrit Jan Niemeljer, terwijl de organist Wim van Beek het orgel bespeelt.

Boven gekomen treft ons het prachtige uitzicht: het Hogeland strekt zich onder ons uit, geaccentueerd door de markante dorpsstorens. Aan de andere zijde van de toren zien we hoe een gedeelte van de Ommelanden begrensd wordt door de Waddenzee en de Eems. Staande op de toren, verheven boven het gewoel van het dagelijks leven en met het uitzicht over dit wijde landschap, komt dan onwillkeurig het eerste couplet van het Ommelanden lied in je gedachten:

Ommelaand, mien Ommelaand,
Laand van licht en lucht en koren
Ien dei roemte ben 'k geboren
Laand van kweller, wlend en
Ien dei roemte ligt mien pad.

SV DE VASTE HAND

Donderdagavond 4 december stond in het teken van Sint Nikolaas, de schutters hebben daarom na het gewone competitie schieten meegedaan aan verschillende wedstrijden waarvoor een groot aantal prijzen beschikbaar waren gesteld. De uitslag was als volgt: Kompetitiegroep A: H. Woldhuis 106; J. v. d. Molen 109; S. Klunder 111; J. H. Polkema 105 en K. J. Pilon 102; Groep B: H. Elssens 10; Groep C: G. Slagter 93; H. Doff 58; H. v. d. Veen 95; F. v. d. Wal 96; H. G. Doornbos 69; P. Doff 93; T. Maat 48; J. Wiersma 93 en J. Rijkens 77; Groep D: M. Hol 98; A. Haak 94; A. K. Timmer-Hofman 89 en H. Pilon 98.

Prestatiebaan 1. J. v. d. Molen; 2. H. Woldhuis; 3. M. Hol; 4. S. Klunder; 5. F. v. d. Wal; 6. H. v. d. Veen Hazenbaan: 1. M. Hol; 2. H. G. Doornbos; 3. H. Woldhuis; 4. H. Pilon; 5. K. J. Pilon; 6. S. Klunder. De schutters die het hoogste boven hun eigen gemiddelde schoten 1. J. Rijkens; 2. J. Wiersma; 3. F. v. d. Wal; 4. P. Doff; 5. A. K. Timmer-Hofman; 6. G. Slagter; 7. H. v. d. Veen; 8. T. Maat; 9. M. Hol; 10. H. G. Doornbos; Al met al een geslaagde avond.

Ter attentie! Ter voorbereiding van een algemene ledenvergadering zal er a.s. donderdag 11 december na het kompetitiefschieten geen prijschieten meer zijn, echter zal er een korte bespreking worden gehouden over deze komende vergadering en leden die wat op hun hart hebben, worden dringend verzocht aanwezig te zijn.

Middelstum

VERKOPING

De heer P. H. Riepma verkocht zijn boerderij aan de Delleweg te Middelstum, door bemiddeling van het makelaarskantoor Hopma te Haren aan de heer R. Prins te Westervijwerd.

UITSLAG VAN DE TREKKING VAN SINT-NIKOLAASAKTIE

De prijzen van de Sint-Nikolaasaktie van de handelsvereniging te Middelstum zijn gevallen op de volgende lotnummers:

1e prijs, een diepvrieskast, is gevallen op nummer 98923; 2e prijs, een 1-persoonsledikant of kampebed op lotnummer 20742; 3e prijs: een gazonaaijer, op nummer 23486.

De overige prijzen op de volgende nummers:

6373; 9364; 10149; 10484; 19610 38568; 42877; 44544; 47098; 54664 62255; 63651; 63979; 99324; 111842 120007; 120247; 123852; 124339; 135609 124232; 150452; 152546; 158583; 169266 170072

De prijzen kunnen worden afgehaald bij de fa. Arends en Zn. aan de Schoolstraat, 's avonds tussen 7 en 9 uur.

VERGADERING PLATTELANDSVROUWEN AFDELING MIDELSTUM EN OMSTREKEN

De presidente opende deze vergadering met een hartelijk welkom. Nadat eerst de ingekomen stukken en de notulen waren gelezen was het wachten op Sint en Piet die ons deze avond kwamen bezoeken.

De zaal was prachtig gemaakt met Sinterklaassen en zwarte Pieten. De dames zongen als listers toen Sint met z'n Piet de zaal binnenkwam. Eerst moesten enkele dames bij de Sint komen en kregen nadien een kadootje van Piet.

Daarna werd het woord gegeven aan mevrouw Koolman die 'n prachtig verhaal over Sinterklaas vertelde. Hierna ging men weer verder met het uitleiden van kado's. Toen allen waren voorzien van een geschenk namen Sint met zijn Piet afscheid van alle dames. Mevrouw Glas begeleidde de dames onder het zingen aan de piano.

De presidente dankte allen heel hartelijk die aan deze geslaagde avond hebben deelgenomen en wensde een ieder wel thuis.

Oosterwiltwerd

VERKOPING

Door bemiddeling van woningbureau en assurantie kantoor fa. P. Doornbosch werd het boerderijtje, staande aan de Damsterweg nummer 2 te Oosterwiltwerd in eigendom bij de heer B. v. Dellen, verkocht. Koper B. U. Danhof te Groningen

Dieftil

UITSLAG TREKKING

De verloting ten bate van de ouderkommissie van de o.l.school heeft weer een vlot verloop gehad. Binnen een week werden door de leerlingen van de hoogste klassen 1000 loten verkocht.

Maandagmiddag werd door twee van de hoogste verkopers de trekking verricht. De eerste prijs (electrische deken) is gevallen op lotnummer 1187. Als bijzonderheid kan worden vermeld dat deze door dezelfde persoon werd gewonnen als het vorig jaar. Ook werd het winnende lot door dezelfde leerling verkocht. De tweede prijs (electrische strijkijzer) is gevallen op lotnummer 654. De overige prijzen (luxe en huishoudelijke artikelen) zijn gevallen op de nummers:

532; 605; 649; 656; 916; 659; 953; 996; 1027; 1049; 1173; 1174; 1246; 1250; 1290; 1391; 1463; 1467.